

הַלְבוֹת רֵאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תַּקְפוֹ

ביאורים ומוספים

יכול לצאת ידי חובה בקריאה זו, אין הוא נחשב כ'מחוייב בדבר' להוציא אחרים.

בדומה לנדון הנ"ל, ראה ב"ח לקמן (סי' תרפט) שכתב שאדם שקורא את המגילה ואינו שומע לפי שטותם את אוניו, מוציא אחרים ידי חובתם אפילו לדעת הסוברים שהקורא את המגילה צריך להשמיע לאזניו. וכעין זה כתב בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' לג) לגבי אדם כבר שמיעה שקרא את המגילה בקול בינוני אותו אין הוא שומע, שאף על פי שהוא עצמו אינו יוצא ידי חובה, השומעים יוצאים ידי חובה. עוד בענין זה ראה שו"ת אבני נור (א"ח סי' תלט).

[משנ"ב ס"ק יז]

שְׁהָרִי עַל-כָּל-פָּנִים חָסֵר לוֹ הַתְּחֵלֶת הַתְּקִיעָה⁹.

9) אכן, בהזאת הדרם של פרה אדומה כנגד פתח ההיכל, שהדין הוא שהמזה צריך לראות את פתח ההיכל בשעת ההזאה, מבואר בגמ' (יומא טז, א) שאף אם הוא רואה רק חלק מהפתח הרי זה כשר, ובטעם הדבר מדוע כאן צריך לשמוע את כל התקיעה, ואילו שם די שיראה רק חלק מהפתח, כתב בשו"ת אבני נור (י"ד סי' רעט אות יג) משום שהתקיעה אינה קיימת בזמן מסויים, אלא מתפרסת על פני זמן מזה, ולפיכך השומע חלק ממנה אינו נחשב כשומע את כולה, שכן בזמן שמיעתו אין היא קיימת כולה, מה שאין כן פתח ההיכל הרי הוא קיים כולו בזמן מסויים, ולפיכך הרואה חלק ממנו נחשב שרואה את כולו, שכן בזמן ראייתו הפתח כולו קיים.

[שעה"צ ס"ק כ]

וְעַן לְקַטְן בְּסִימָן תַּקְפָּח סְעִיף ד' בְּמִשְׁנֵה בְרוּיָה¹⁰.

10) שם כתב לענין מי שתקע תקיעה ארוכה שיש בה כשיעור שתי תקיעות, ואחד נתכוון לצאת מתחלתה ועד חציה והשני נתכוון לצאת מחציה ועד סופה, שאינם יוצאים ידי חובתם ומשום שאין מפסיקים תקיעה אחת לחצאין, ובביה"ל שם (ד"ה תקיעה) הביא שהנהר שלום (סי' תקפח ס"ק ז) חולק על סברא זו, ולדעתו דוקא באדם אחד שנתחייב בקולות מופסקים אין חולקים התקיעה לשנים, מה שאין כן בשני אנשים, וסיים הביה"ל בצריך עיון.

[משנ"ב ס"ק ז]

אם קול שופר שמע בלחוד או מערב בו קול הקרה⁶.

6) ובית כנסת רחב ידיים שיש בו תקרה המפורת את גלי הקול, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ראש השנה פ"ג ס"ק ט) שאם נשמע בו קולו הטבעי של השופר, הרי זה כשר.

ובתי כנסיות שיש בהם כעין צנורות וארובות המעבירים את הקול לקומות אחרות או למעברים נפרדים מבית הכנסת, דעת הגר"י קרליץ (שם) שיש לבדוק אם נשמע שם קול שופר בלבד, או קול הברה.

[משנ"ב שם]

שִׁיף בְּיָה גַם-כֵּן הַתְּחֵנָה לְפִי הַרְחֹק מִבֵּית-הַקְּנֶסֶת⁶.

6) ולקמן (סי' תקפט ס"ק יט) סתם כדעה זו, וכפי שכתב כאן בביה"ל (ד"ה ואם), שכיון שכל האחרונים העתיקו את דברי הט"ז להלכה אין לזוז מדבריו.

[משנ"ב שם]

וְיֵשׁ מִי שֶׁמְקַמֵּיר וְאוֹמֵר דְּלְעוֹמְדִים מִבְּחוּץ תְּמִיד נִשְׁמָע קוֹל הַקְּרָה⁷.

7) היינו מחוץ לבור או המערה, אבל מחוץ לבית הכנסת אף לפי דבריהם אם אינו שומע קול הברה יצא ידי חובה (ט"ז ס"ק א). ונלפי זה דברי המשנ"ב כאן מתיחסים לתחילת דבריו שכתב "וכתבו הפוסקים וכו'", ולא על מה שכתב "ויש אומרים וכו'".

[משנ"ב ס"ק י]

הַעוֹמְדִים בְּבוֹר יִצְאוּ בְּתַקִּיעָתוֹ הוּא עֲצֻמוֹ לֹא יִצְא⁸.

8) מבואר בדבריו שאף על פי שהתוקע עצמו לא יכול לצאת ידי חובה בתקיעה זו, מ"מ הואיל והוא חייב לשמוע קול שופר, הרי הוא נחשב כ'מחוייב בדבר' ומוציא אחרים ידי חובה, וכפי שכתב בשעה"צ (ס"ק יח), אכן, הקורא את המגילה בשפה לוועזית והשומע מבין את השפה והקורא אינו מבין, כתב לקמן (סי' תרצ ס"ק לב) שאין השומע יוצא ידי חובה, ומבואר שכיון שאין הקורא

הלכות ראש השנה סימן תקפו

באר הגולה

יציאו. (ה) וכן התוקע לתוף (ג) חבית גדולה וכיוצא בה, אם קול שופר שמע יצא, ואם קול הקרה שמע לא יצא: ב' אם התחיל לתקע בבור (ט) ועלה חוץ לבור והקרה, יצא, שכל מה ששמע בין בפנים בין בחוץ היה קול שופר: הגה (י) וכן אותם שהיו בבור (ג) בתחלת התקיעה (גמרא): ג' השומע מקצת תקיעה (יא) *שלא בחיוב ומקצתה בחיוב, או שאמר לתוקע (יב) במתעסק בן והוציאני ידי חובתי, (יג) ותקע ומשך בה שעור תקיעה, (יד) הלא יצא. (טו) ויגיש אומרים (ז) שייצא

השור בשם בעל העשור 1 ש בשם יש אומרים, וכן כתב השור

באר היטב

(ג) חבית. אפלו העומר בחוכו, ר"ן, מ"א. ואפלו התוקע עצמו שם, תלוי בהבנתם, אם קול שופר שמעו יצאו, עטרת-אזנים:

משנה ברורה

אז ברחוק מקום, וכל אדם יש בידו להבחין ולהפיר אם קול שופר שמע בלחוד או מערב בו קול הקרה. ויש אומרים עוד, ואפלו התוקע בבית-הכנסת ויש עומדים בחוץ קצת רחוק ממנו, שיהי בנה גם-כן הבחנה לפי הרחוק מבית-הכנסת. ועין פאה הלכה מה שכתבנו בנה. (ט) ויש מי שמתמיר ואמר דלעומדים מבחוץ תמיד נשמע קול הקרה. (י) ויש לחש לדעה זו שלא בשעת הדחק ולתקע עוד פעם, אצל בלי ברכה, עד שיהיה ברור לו שקול הקרה שמע: (ח) וכן התוקע וכו'. המחבר לא חלק כאן בין עומדים בתוף החבית לעומד חוץ לה וכמו שחלק לענין בור, (יב) משום דאין דרוך בני-אדם לפגוש בתוף חבית כמו שדרוך לפגוש בבור, ורק מכניס השופר לשם ותוקע והוא עומד מבחוץ. (יג) ויש אומרים דמשום הכי לא חלק בנה המחבר, דבחבית קול הקרה גדולה ואפלו העומד בתוכה אפשר ששמע קול הקרה, ועל-פי יש להחמיר בנה ולחזור ולתקע בלי ברכה, אלא אם-כן ברור לו שקול שופר שמע: (כ ט) ועלה חוץ לבור וכו'. ומיר (יג) שביחד הוציא ראשו והשופר מה הבור, ומלתא דפשיטא הוא ודשירי, אלא דקא משמע לן דלא חישינן למגזר דלמא אפיק רישה מעל לבור ואפתי שופר בבור ותקע ואפשר בנה לשמע קול הקרה (גמרא). ובהוציא השופר תחלה וראשו עדין בבור ותקע, אם חישינן בנה לקול הקרה, (ד) תלוי בפלגת הפוסקים אם מחוץ לבפנים נשמע קול הקרה, ויתבאר במשנה ברורה לקמה: (י) וכן אותם שהיו בבור וכו'. פרוש, (טו) ועלו גם-כן ביחד עם התוקע ושמעו גמר התקיעות בחוץ, ויצאו ידי חובתם גם-כן משמע הנ"ל, שכל מה ששמעו

ברחוק מקום, תלוי לפי הבנתו אם שמע קול שופר או קול הקרה. ומדובר בבגד מנוח גם-כן אין ראה לה לנגד דברי הש"י, שאף-על-פי שהוא מפרש קול הקרה הוא על-ידי רב-הקול, אפשר דעל-ידי רחוק מקום קרא גם-כן קול הקרה. ועין בגטין דף פט, לא ששמע קול הקרה אלא כדי שיהא נרוח דולקות ומשות ומצוות, אלא דקול הקרה אינו מנוח דקרא על כלבול הקול אלא על קול בעלמא לא על דבר ברור, ועל-ידי הכל הבור שהוא עומד, מתבלבל הקול ואינו נשמע קול שופר ברור אף שהוא בסמוך, ויכרת הש"י ושארי אחרונים, דעל-ידי רחוק מקום מחוץ לבנין גם-כן אין קול-שופר ברור. ודע עוד, דבשם קמותיבין אהא דפסקא דעפרה דתחלת תקיעה בלי סוף תקיעה פשר, מהא דהתוקע לתוף הבור אם קול שופר שמע יצא ואם קול הקרה שמע לא יצא: ו' אפאי, לפוק בתחלת תקיעה מקמה דליערבב קלה, ומשמע מה דערבוב הקול אינו כא בתחלת התקיעה אלא באמצעיתא, וקשה, מנא לן דהנה שעור תקיעה מקמי דהתחיל לקול להתערבב ונדעת ה"ש אומרים דאם היה שעור תקיעה אף להפסקתו יצא, ולפסקא דעפרה דגמרא אף בלא הנה שעור תקיעה יצא ניחא, וקשיחנה היא לדעה ראשונה. ומציאית הרמב"ן והריטב"א שעמרו בנה ומרעו, דאפשר מרלא קמני אם קול הקרה הוא אלא קול הקרה שמע, משמע אף ששהה גם קול שופר בתחלתו וכבשעור, אפלו הכי לא יצא אם שמע גם קול הקרה. וכתבו עוד: ואי נמי, קים להו דתקמים דלא מערוב קלא בבורות אלא למאן דמאריך טובא ותקע בהו, עד כאן לשונם. ויפי תרוץ זה, עקר חשש דקול הקרה הוא דקרא בהתקיעות טובא, אבל במאריך בכל תקיעה ושברים רק כפי השעור שנתנו בפינו, ליכא כלל קול הקרה, ואם מפוסק בנה לא משמע כן, ועל-כך פירש דסביכא להו בחרוץ קמא של הנמב"ן. ודע עוד, דטבע הוא לתוקע בין ההרים או ביצר נשמע קול החור, ומדקתמו הפוסקים ולא הזכירו ויש לנהר בענין זה משמע דאין זה ערובי הקול, אלא הקול נכפל אחר שנגמר הקול הראשון:

היה קול שופר. (טו) ויש מקלים בנה אפלו לא יצאו כלל, רק שמעו גמר התקיעות שתקע בחוץ בהיותם בבור, ולא חישינן לקול הקרה, דדוקא בפנים לחוץ נשמע קול הקרה, אצל כל מבחוץ לפנים, ולמעשה יש להחמיר (יז) בשלא יצאו לתקע שנית בלי ברכה אם אינו ברור להם שקול שמוע. ויש חכמים שופר לבור ותקע והוא בעצמו עומד מבחוץ, הנמקדים בבור יצאו בתקיעתו (יח) והוא עצמו לא יצא, אלא אם-כן ברור לו שקול שופר שמע: ג' (יא) שלא בחיוב. בגון קדם עמוד-השחר, וכדלקמן בסימן תקפח: (יב) במתעסק. להתלמד או לשם שיר בעלמא, דלא יצא, וכדלקמן סימן תקפט סעיף ח: (יג) ותקע ומשך. ורצה לומר, שהאריך תקיעתו בשבילו: (יד) לא יצא. שהרי על-כ"פ פנים (טו) חסר לו התחלת התקיעה. (כ) והוא הדין נמי אם כל התקיעה היה בחיוב אלא שהוא נכנס באמצע התקיעה, או שצא מבית הכנסת באמצע התקיעה ושוב לא שמע, לא יצא אף-על-פי שהיה שעור תקיעה במה ששמע, וכמאן דשמע חצי שעור תקיעה דמי: (טו) ויש אומרים דיצא. וסברא ראשונה (כז) עקר וצרוף לחזר ולתקע, ואף-על-פי-כן (כט) לא יברך עליו, דספק

שער הגעון

(ט) רא"ש, וכן נראה שם דעת הריטב"א, עין שם בפרושו למשנה, אכן להלן שם בדבור המתחיל (ר"ה) ואמר רב הונא? נראה לכוונה שפרש פירוש שאר מקושים: (ט) ט"ז. והוסיף עוד סברא, דלמא אין אנו בריאין להבחין בין קול שופר לקול הקרה, וכן פתבו הגר"ז ומשה אפרים: (יב) פן כתב בסק"מ משנה בשם הרב נדב בנת דברי הרמב"ם, ומספיק שם מלשונו (שהוא גם-כן לשון המחבר) שלא כתב התוקע שיהא יתחיל אלא לתוף, דמשמע שעומד בחוץ, וגם דעת הר"ן בעצמו היה פן, עין שם, וכן דעת הפל"ב וכן כתב באליה רבה בשם מעגלי-צדק וכן חסדים בפרי תרש: (יג) ר"ן בכנת דברי הרמב"ם, והעתיקו פן רב האחרונים: (יא) ובגו מנוח. ומה שהקשה מהגן-אברהם דאי אפשר לצמצם, ואם-כן שפא יצא השופר תחלה קדם לאזנים ושמע ודע אחר באזני פנים קול הקרה מבחוץ, אינו מוכח, דאין הקול מתחלף מקול צלול לקול הקרה בשעור חוץ השעור נותני, דהרי אפלו השומע בחוץ והתוקע בפנים, אימא בבמרא דמתחלה הקול צלול, וכל-שכן בנה, וכנת הנמרא הוא רק שלא יוציא כל ראשו מן הבור קדם שמעלה השופר: (ד) עין במגן-אברהם סעיף-קטן ג' ויצא, והוא אזיל לטעמה בסעיף-קטן ד דמבחוץ לבפנים קול שופר נשמע. ודע, דמסעיף זה מברר דיינא דקול הקרה שיהא אפלו לענין התוקע בעצמו, ונשמע אפלו מלתא הוא דמצינן שופר הוא השמיעה ולא התקיעה, וכמו שכתב הרא"ש בפרק ד סימן ה: (טו) בית-יוסף ט"ז ונהר-שלום ומשה יהודה, וכן כתב החתם-סופר בהגהותיו: (טז) ב"ח ומגן-אברהם ופרי תרש: (יז) משה אפרים: (יח) פרי-מגדים. ומכאן, דמכל מקום מחיב בדבר מקרי להוציא אחרים: (ט) והוא הדין לענין התוקע בעצמו, שאם תקע התחלת התקיעה כמתעסק ואחר כך התבונן וגמר התקיעה לשם מצוה, גם-כן לא יצא: (כ) פרי תרש ומשה יהודה ופרי-מגדים בדעת הש"י לקמן סימן תקפח, ויבאר שם במשנה ברורה. והוא לטעם אין הנה מקצת תקיעה פסולה כמו בתוקע מקצת קדם שעלה עמוד-השחר וכן ענינו שהתקיעה פלו בחיוב רק הוא לא שמעה בכלה, דהוה רק לפי סלקא-דעתך ודש"י דף חב עמוד א, אצל לפי המסקנא וכו' קאמר רבה בתוקע ועולה, לא שני לן כלל וכל שלא שמע פלה תקיעה לא יצא, וכן משמע ברא"ש בסוגיו, עין שם. ועין לקמן בסימן תקפט סעיף ד במשנה ברורה¹⁰: (כז) מגן-אברהם בשם הפוסקים, וכן כתב הגר"א: (כט) משה אפרים:

הלכות ראש השנה סימן תקפו תקפה

אי אִיקא שעור תקיעה בחיוב: הגה והוא הדין אם שמע מקצת התקיעה קול הַבְּרָה, כגון שְׁהִינָה התוקע בבור והוא עומד בחוץ (ו) (טז) ובאמצע התקיעה יצא לחוץ (טו):

תקפה זמן תקיעת שופר, ובו ה' סעיפים:

- א** *זמן תקיעת שופר (א) ביום ולא בלילה, [*] ומצותה מושעת הגן החמה ואילף. *ואם תקע משעלה עמוד השחר, (ב) יצא. ביום שמע מקצת תקיעה קדם שעלה עמוד השחר, (ג) לא יצא: הגה והוא הדין שעור תקיעה במה ששמע ביום, (ד) נתבאר בסימן תקפו סעיף ג:
- ב** *בשמע (ה) תשע תקיעות בתשע שעות ביום (ו) יצא, ואפלו הם מתשעה בניאדם, תקיעה מזה

א משנה מלה כ
ב מימא דרבה אש
השנה כיוו ג מימא
דרכי ימון וירושא
שם ל"ד וברוסת
הר"ף

שערי תשובה

באר היטב
וראשון עקר, פוקקים ואחוזנים: (ו) ובאמצע. כתב מהרי"ל: יתרו כל העם שלא להקיא בשעת התקיעות וכן שלא לויספרין למען ישמעו כל העם קול שופר, וכן שניחו התעוקות בבית, ודנקא במגלה עברינו משום שמחה, ואם א"א להניחם יחזיקם האשה אצלה כביהכ"נ נשים שלא יבטלו וכתב הש"י: העומדים חוץ מביהכ"נ ברחוק מקום, אם נראה לו ברור שקול שופר שמע יצא, ע"ש. וזמן הל"ט סימן רעו:

[*] ומצותה. עין באשלא אברהם. וזמן כברי"י ובחמ"כ כתב עוד בשו"ת שלו חיים שאל ח"ב סימן י' אות ג כמה שנהגו בתקיעות ר"ה להקע בהגן החמה קמחי בספר מח"ב ויבגנטס מורה באצבע לבשל מנהג זה, אף שכתבו שמורכ"ן ורבו הרמ"ז נהגו כן, ובכתבי מהרמ"ז כתב שיש מקום לזה ע"פ הסוד, מ"מ אי חיש לסודות שלא גלה האר"י ז"ל, וגם הקפול

באור הלכה

משנה ברורה
ברכות להקל, ויותר טוב שישמע הברכה מאחר שלא יצא צדין: (טז) ובאמצע התקיעה יצא לחוץ. רוצה לומר, התוקע, והשלימה על שפת הבור, ונתקצא שהעומדים בחוץ שמעו רק סוף התקיעה, דפלא קמא היתה תקיעה פסולה. ואם היה שעור תקיעה על שפת הבור, תלוי בשני דעות הפ"ל, (כג) והוא הדין אם שמע מתחלה קול שופר, כגון שְׁהִינָה עם התוקע בבור, ובאמצע התקיעה יצא לחוץ ולא שמע רק קול הַבְּרָה, נמי לא יצא, דכעין שמיצת קול שופר פשר מתחלה ועד סוף. וכתבו האחרונים, (כד) ודנהרו כל העם שלא להוציא פתחם וניעם בשעת תקיעה כדי שישמעו כל הקולות מתחלתם ועד סוףם^(טז), וכן לא יבאו ילדיהם אצלם, וגם כן משמע זה, ומוטב שיהיו אצל אמותיהם בבית הכנסת של נשים, ונשים אינן מתחלות מן הדין בתקיעת שופר. (כז) ומכל מקום נראה דקטנים שהגיעו לחופו, מצוה להביאם^(טז) ולהחזיקם אצלם, ויאים עליהם שישמעו התקיעות ולא יבטלו להצבור:

א (א) ביום ולא בלילה. דכתב (ב) "יום תרועה יהיה לכם". ואם נמשך עד בין-השמשות, (ג) יתקע בלי ברכה^(טז): **(ב) יצא.**

* ואם תקע משעלה עמוד השחר יצא. עין לעיל בסימן נח בבאור הלכה, דעת הגר"א ועוד איה אחוזנים דעמוד-השחר נקרא משהיר פני המזרח ולא קדם, ויהיה לשיטתם משה דאימא בתענית דף יב' עד מתי אוכל ושונה, עד שעלה עמוד-השחר, דברי רבי, ובתוספתא פרק א וירושלמי הלכה ד אימא בשם רבי: 'עד שאירי המזרח', שמע מזה דתך הוא. אמנם בסנהדרין דף כט ברש"י דברי הפתחיל 'מפני' משמע דתרי זמני יניחו ועמוד השחר הוא קדם, ובחדושי הריטב"א שם משמע דלא פסיקא לה דבר זה, עין שם, וצריך עיון: * בשמע תשע תקיעות וכו'. עין מה שכתבנו במשנה ברורה לענין אם הפסיק מחמת אנס. וקשה לי, לפי מה שהקריע הרב מגן אברהם בסימן סה שלא להתמיר בהפסיק מחמת אנס אלא-אם-כן בשהאנס הוא בגוף הברך, כגון שלא היה האדם ראוי מחמת גוף נקי או שלא היה הפקום ראוי שלא היה נקי, אם-כן לכאורה לא שיק זה רק בתפלה או בברכת המזון ובהלל ומגלה שעל-פל-פנים אסור להזכיר שם ולאמר דגרי-תורה במקום מטנף, מה שאין כן בתקיעות שאינה רק מצוה מצוה, והיכן מצוה שאסור לקום מצוה כשגופו אינו נקי או במקום שאין נקי, האם אסור ללבש טלית של ד' כנפות כשגופו או הפקום אינו נקי, לא מצוה כן בשום מקום? וערוך עיון. ובמטה אפרים מצאתי שכתב וזה לשונו: נראה שאם התחיל

זמן הדין משעלה עמוד-השחר ומקא הוא לכל הברכים, (ג) אלא לפי שאין הכל בקיאין בו וזמנין דאמי לאקדומי, הצריכו חכמים לכתחלה להמתין עד הגן, דיום ברור הוא לכל. ולא בעינן עד שיעלה כל גוף השמש על התאך, אלא משעת תחלת הגן גם-כן מתר לכתחלה (פמ"ג). מיהו, כל זה מעקר דין-תורה ואו בשעת הדחק, (ד) כגון שצריך לצאת לדרך וכי האי גוונא, אבל חכמים תקנו לתקיעות שופר במוספין, (ט) ואמרו בגמרא בטעמא, דשעת הגזרה היתה שלא יתקעו ישראל בשופר, והיו אורכין להם כל שש שעות של זמן תפלת שחרית, לכך העבירוהו לתקע במוספין. ומשמע זה נראה, (י) ודנהגו כל ישראל מימות הקדמונים גם בתקיעות דמיאשב שלא להיות מן הזריון המקדימין ולתקע בתחלת היום, אלא סמוך לתפלת המוסף אחר קריאת התורה^(טז), (י) ואפלו יחיד התוקע לעצמו גם-כן יתקע לתקע אחר שלש שעות לערך, כדי שתקיעתו תהיה בשעה שהצבור עומדים בתקיעה: **(ג) לא יצא.** דסוף תקיעה בלא תחלה לא מנהי ולא מידי, ובקלעיל בסימן תקפו סעיף ג וזהו הדין אם שמע מקצת תקיעה ביום ומקצתה אחר-כך בלילה גם-כן לא יצא, דתחלה בלא סוף גם-כן לא מנהי ולא מידי, וכנ"ל שם. ונראה דאפלו היום שנהגין לתקע שלשים קולות לצאת ידי כל ספק, צריכין גם-כן לנהר שאף תקיעה ראשונה לא תהיה אפלו מקצתה קדם אור היום: **(ד) נתבאר בסימן תקפו סעיף ג.** ולפי מה שכתבנו שם דהעקר בדעה ראשונה, אם-כן בכל גווי לא יצא: **(ה) תשע תקיעות וכו'.** נקט לשנא דגמרא, וכפי עקר הדין דכעין רק תשעה קולות, דהינן תקיעה תרועה תקיעה ג' פעמים, ולדין — בשמע הג' סדרים בתשע שעות, וכדלקמן בסימן תקפ סעיף ב: **(ו) יצא.** (ח) בדיעבד, אם כן לצאת, ואפלו (ט) הסיח דעתו והפסיק בדבור^(טז) בינתיים^(טז). וכתב המגן אברהם, דכל זה בששקה ביניהם שלא מחמת אנס, הא

שער הציון

(כג) גמרא: (כד) מגן-אברהם בשם מהרי"ל ברש סימן תקפט: (כז) מטה אפרים: (כח) גמרא: (כט) עין במשנה ברורה סימן סו סעיף-קטן א^(טז), וכן מצד הפיר מקדים דאפלו ביום א' יתקע בלי ברכה: (א) רש"י ור"ן: (ב) כבודתא דברכות דף ל ובהתיא דלקמן ריש סימן תרכב, עין שם^(טז): (ד) ראש-השנה ל"ב עמוד ב. וכתבו בחוספוט ובאור זרוע דאף-על-גב שבטל השמד לא עברין כמעקבא אף-על-פי דזריון מקדימין למצות, דחשיבין שמא יתרו דבר לדי קלקולו: (1) עין שאלות פרשת וזאת הברכה ובאלפסי שליחי ראש-השנה וברמב"ם סוף הלכות שופר ובאור זרוע סימן רע"ה בשם פל הגאונים, ולפי זה נראה שאין מקום להא דמובא בשערי-תשובה בשם איהו גדולים שנהגו להיות מן הזריון, עין שם, וביותר לפי מה שפרש הריטב"א וזה לשונו: שהיתה להם שעת צרה שלא היו נשואין לקום המצות אלא בפתח ולא היו חולקין אלא עד חם היום שנתפזרו בני-אדם לכוון ולכאן, ולפי זה שפיר שיקא היא תקנה גם בתקיעות דמיאשב להמתין עד שעה שבני-אדם מתפזרין^(טז): (1) כן נראה לי וכן כתב במטה אפרים: (ח) רבנו יצחק: (ט) ר"ן:

הלכות ראש השנה סימן תקפו תקפה

ביאורים ומוספים

אולם, לעיל (סי' תקפה ס"ק ה) כתב שמי שמסופק ביום השני אם שמע קול שופר, אינו צריך לתקוע, לפי שספק דרבנן לקולא, ולפי זה הוא הדין אם לא תקע עד בין השמשות ביום השני, שספק אם יש עליו חיוב לתקוע, שכן יתכן שכבר אין זה ראש השנה, לכאורה הדין היה צריך להיות שלא יהיה חיוב לתקוע. אכן, ראה מה שכתב לעיל (סי' קס ס"ק נא) בדעת יש מי שאומר בשו"ע שם (סי"א), שאף בספק דרבנן, אם ניתן לקיים את המצוה בקלות, יש לקיימה מספק.

[שעה"צ ס"ק ב]

צ"ן במשנה ברורה סימן סז סעיף קטן א².

2) שם הביא מחלוקת, אם יש לברך על מצוה שמסופק אם קיים אותה וחיוב לקיימה משום שספק דאורייתא לחומרא, וכתב, שגם לדעת הסוברים שחיוב לברך, אין זה אלא באופן שהוא חיוב במצוה וספק אם קיים אותה, אבל כשספק אם הוא חיוב במצוה [כגון טומטום ואנדרוגינוס במצוות עשה שהזמן גרמא], אף על פי שחיוב לקיים את המצוה מספק, לא יברך עליה, ולפיכך כתב, שאף לדעה זו, מי שלא תקע בשופר והביאו לו שופר בין השמשות, יתקע ולא יברך, שכן בבין השמשות ספק אם הוא חיוב במצוה.

[משנ"ב ס"ק ב]

אחר קריאת התורה³ וכו', ב"שעה"צ שפ"ב עמודים ב"תקיעה⁴.

3) ולענין אם מותר לאכול קודם התקיעות, כתב לקמן (סי' תרצב ס"ק טו) שלאכול אסור.

אכן, טעימה בעלמא, מבואר בדבריו שם (סי"ק יד, ובסי' תרנב ס"ק ז) שמעיקר הדין היא מותרת לפני עשיית מצוה, אלא שאין להקל בדבר אלא לצורך גדול [ושיעור טעימה, כתב בסי' תרצב שם שהוא עד כביצה פת או משקין בשיעור ביצה]. וכן כתב המטה אפרים (סי' תקפח ס"ב) שאם הוא אדם חלש שאין דעתו מיושבת עליו אלא אם כן יאכל קודם התקיעות, יעשה קידוש ויאכל כזית ממיני מונות [כדי שהקידוש יהיה במקום סדרה] וישתה מעט קפה וכדו [ואף זאת, כתב המטה אפרים (שם) שיעשה בציניעה כדי שהמין העם לא יקלו בדבר]. וכן כתב הכף החיים (כאן ס"ק יא ובסי' תקפה ס"ק כו) שנוהגים קצת להקל למי שהוא תש כח ואינו יכול להיות בתענית עד אחרי מוסף.

[וראה א"א (בוטשאטש, סי' תקפט) שהתיר לאדם חלש לאכול לאחר תקיעות דמיושב. וכן הביא בספר הליכות שלמה (ראש השנה פ"ב ארחות הלכה הע' 10) שכן הורה רעקיא בשעת המגפה. אמנם בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' ז ס"ק ב ד"ה אך) אסר זאת, משום שאין להפסיק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, וראה שו"ע לקמן (סי' תקצב ס"ג)].

ואף נשים שאינן חייבות בתקיעת שופר [כי היא מצות עשה שהזמן גרמא וכל חיובן אינו אלא משום שנהגו וקיבלו על עצמן חיוב זה], כתב הקצוש"ע (סי' קטט סוף סי"ט) שלא התירו להן לאכול קודם התקיעות אלא אם כן האשה חלושה. וכן כתב החיי אדם (כלל קמא ס"ז), שבמקום צער או חולי יש לומר שלא קיבלו הנשים עליהן מצוה זו בחובה. וכן כתב העטרת זקנים (סי' תקפט) שילדת או חולה יש לה לאכול מיד. וכן כתב האי"א (בוטשאטש שם) שאפילו בחלישות כל שהוא, מותר להן לאכול קודם התקיעות.

ולמעשה, נהגו בהרבה ישיבות ובתי כנסיות לקדש ולאכול קודם התקיעות, ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"ה סי' קעט) כתב ששמע שרבי ישראל סלנטר הנדיג כן [וכן הובאה עדות בספר תנועת

המשך במילואים עמוד 35

[משנ"ב ס"ק טז]

כדי שישמענו כל הקולות מתחלתם ועד סופם¹¹ וכו', ומקל מקום נראה דקטנים שהגיעו לתנופה, מצינו להביאם¹².

11) וכן לנחור או לפהק בקול, כתב לקמן (סי' תקצב ס"ק י) שאסור, שכן דבר זה מלבד שמפריע לו עצמו, מפריע הוא אף לאחרים מלשמע את התקיעות, שכן כל תקיעה ותקיעה יש לשמוע מתחילתה ועד סופה.

ודין זה הוא מחשש שהרעש שעושה בשעה שמוציא כיוו וניעו וכדו' יגרום שקול השופר לא ישמע כלל, אבל אם אף קול השופר ישמע, אין בכך פסול, שכן בשופר יתרי קלי משתמעי, וכפי שכתב לקמן (סי' תקפה ס"ק יא). [ואף בדברים שיתרי קלי לא משתמעי' הרי זה כשר, וכפי שכתבנו לעיל (סי' רעא ס"ק ג) בשם הגר"נ קרליץ, שהמקדש בשעה שתינוק בוכה, אין בזה חיסרון של יתרי קלי לא משתמעי', כיון שקול הבכי אינו מענין הקידוש, ואפשר להתרכז בקידוש].

12) והגיל בו נחשב קטן כהגיע לחינוך, כתב לעיל (סי' שמג ס"ק ג) שתלי הדבר בחריפותו וידיעותיו של הקטן, וכל מצוה שונה מרעותה, שהיודע מענין שבת, חייבים להנכו לשמוע קידוש והבדלה, והיודע להתעטף כהלכה, חייבים להנכו בציצית, וכן כל כיוצא בזה. וראה מה שכתבנו בענין זה שם, ולעיל (סי' רסט ס"ק א).

ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' רפא) הקשה, שלפי זה מומן שקטן יכול לשמוע את קול השופר מצוה להנכו במצות שופר, ואם כן תהיה חובה להשמיע תקיעות אפילו לתינוקות, שכן אף הם יכולים לשמוע, ולא מצינו שנהגו כן, ולפיכך כתב שאין הכוונה שדי בכך שהקטן יכול לעשות את עצם מעשה המצוה כדי שתהיה מצוה לחנוכו, אלא צריך שיוכל גם להבין שהמעשה נעשה לשם מצוה. [וראה שם שהוכיח שלגבי תקיעת שופר הגיל הוא מכן ארבע או חמש].

ולענין אם אשה יכולה להוציא ידי חובה קטן שהגיע לחינוך, דעת הגר"ש אויערברך (ש"ש פניח הע' פב) שאין היא יכולה להוציא, שכן צריך להנכו לשמוע קול שופר ממי שחיוב בכך, ונשים הלא פטורות ממצוה זו, ותמה על מה שכתב המטה אפרים (סי' תקפט ס"ח) שאשה שתוקעת אינה יכולה להוציא ידי חובה איש שהוא בן שלש עשרה, ומשמע שאם אינו בן שלש עשרה יכולה להוציא ידי חובה.

ולענין חינוך בנות לתקיעת שופר, ראה הליכות שלמה (סוכות פ"א ארחות הלכה הע' 36, ופ"ב ארחות הלכה הע' 21) שהגר"ש אויערברך חייב את בנותיו בנטילת לולב, וכן קנה עבורן ערבות בהתענא רבה.

סימן תקפה

זמן תקיעת שופר

[משנ"ב ס"ק א]

יתקע בלי ב"ת¹.

1) מסתימת לשונו משמע שאף ביום השני הדין כן, אף על פי שהחיוב לתקוע ביום השני אינו אלא מדרבנן, וכן נראה בשעה"צ (ס"ק ב), וכן נראה מדבריו לקמן (סי' תר ס"ק ז) שכתב לגבי מי שהגיע לידו שופר רק בבין השמשות של היום השני שחל בערב שבת, שלא יתקע, לפי שיש איסור דרבנן לתקוע בשבת, ומשמע שלולי שהיה ספק איסור, היה צריך לתקוע בבין השמשות, אף על פי שהחיוב לתקוע ביום השני הוא רק מדרבנן.